

www.e-rara.ch

Practicque om te leeren rekenen cypheren, en de Boeckhouwen met die Regel Coss, en de Geometrie

Petri, Nicolaus

Amstelodami, 1591

ETH-Bibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-8972>

Omme een Wijnroede te bereyden.

---

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

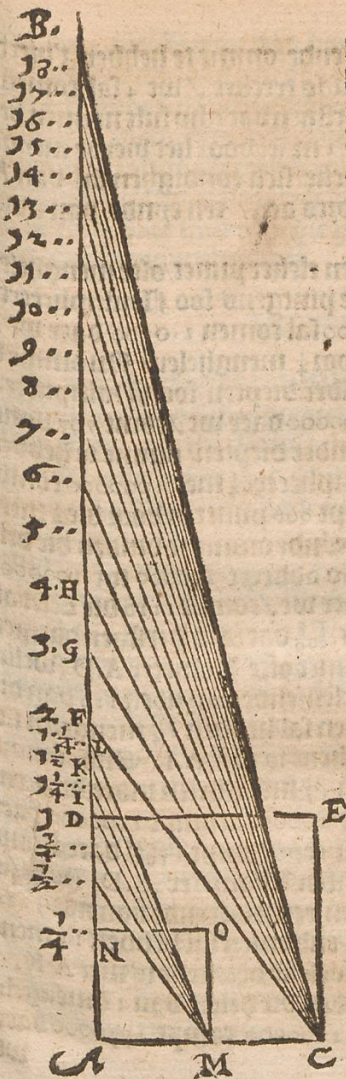
Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Omme een Wijroede te bereyden.

160. Neemt een viercanten stock ouer al wel effen
ghelichaect/omtrent 2 ofte 3 Ellen lanck/ende maect
op een Taefel ofte effen plaetse eene rechte lynie soo
lanck als v roede is/welke is hoor exempel A.B op
die welke maect een quadrat A.C.E.D elcher syde
ommetrent 2 voet / soo sal dan A.D wesen het eerste
punt/ofte mengelen inder diepte/ Daer nae soo stelt
den eenen voet des Passers in C. ende strecket den
anderē tot in D dese wyde C.D tekent van A naer B
toe/welcke sal eyndighen in F ende sal maecten den
tweeden diameter/ofte menghelen/daer nae so stelt
den eenen voet des passers in C ende den anderen in
F dese distantie C.F teykent van A naer B toe/ende
sal sich eyndighen in G ende maect den derden dia-
meter ofte menghelen inder diepten/ende so voort
aen ten eynden die roede / besiet byghelecte Figure
re/ettc.

Anders.

Omme die diepte te vinden met den corten passer
den die quadrat wortel soo willen wy eerstelijcken
beschryuen die tafel daer wt men die diepte met den
corten passer soecken can. Neempt voor den eersten
punt/ofte mengelen inder diepten eene langte naer
v plapstier welke is in desen A. D omtrent 3 voeten
lanck/dese lanckte draget op v roede so vele als ghy
meuet/en delet dese langte A.D op een cleyn haer
stockken in 1000 gelijcke deelen/ende omme al dan
te vinden het tweede punt ofte mengelē inder diep-
ten/soo addeert 000000 voor 2 compt 2000000
van

van /compt 1414 die
 deelt af met 1000 sal
 comen $1 \frac{414}{1000}$ dat is te
 verstaen dat ghy sulc
 neemen voor den 2^{en}
 punct/ofte mengelett
 den eersten diameter
 A.D (welcke gedeelt
 is in 1000 gelijke de-
 len) een mael ende da
 noch $\frac{414}{1000}$ van die sel-
 uige delen ende men
 sal hebben den twee-
 den punct ofte men-
 ghelen inder diepten
 welcke sich eyndigen
 sal van A in F. Item
 omme te vinden het
 derde punct ofte me-
 ghelen inder diepten
 so doet voor 3 ses nul-
 len compt 3000000
 daer van /sal comen
 $1 \frac{732}{1000}$ dat is te verstaen
 dat ghy sulc neemen
 den eersten diameter
 A.D (welcke gedeelt
 is in 1000 deelen) een
 mael ende dan noch
 732 van die seluighe
 delen/welcke sich eyn-
 dighen sal van A toe
 in G voor het derde
 punct

punct ofte mengelen/ende omme te hebben t'vierde
 punct ofte menghelen/so trecket / wt 4 sal comen 2
 langren/ dat is te verstaen dat ghy sult nemen den
 ersten diameter A D 2 mael voor het vierde menges-
 len inder diepten/welcke sich eyndighen sal van A.
 tot in H. ende soo voort aen/ ten eynde van utwer
 Worden.

Item omme te delen elcker punct/ ofte menghelen
 in 4 delen als in halve pintgens soo Multipliceert 4
 mengelen met 1000000 sal comen 200000 daer wt /
 compt 500 puncten voor 4 menghelen/ Nu omme te
 hebben 3 mengelen inder diepten/ soo Multipliceert
 3 met 1000000 compt 500000 daer wt / comt 707 punct-
 ren voor 3 mengelen inder diepten/ omme te hebben
 5 mengelen soo Multipliceert 5 met 1000000 compt
 710000 daer wt / compt 866 puncten voor die 5 men-
 ghelen inder diepten. Ende omme te vinden die dele
 voor 1 1/4 menghelen soo addeert 250000 tot 1000000
 sal comen 1250000 daer wt / compt 1118 die delet aff
 met 1000 sal comen 1 ¹¹/₁₀₀₀ dat is te verstaen darmen
 nemen sal het eerste punct ofte diameter A. D (welcke
 gedeelt is in 1000 deelen) ende dan noch 118 van die
 seluighe delen/ ende men sal hebben 1 1/4 mengelen in-
 der diepte welcke betekent is met A. I. Ende omme
 te hebben de delen van 1 1/4 menghelen inder diepten/
 soo addeert 500000 tot 1000000 compt 1500000 daer
 wt / is 1224 die delet in 1000 compt 1 ¹²²⁴/₁₀₀₀ daer omme
 nemen den ersten Diameter A. D. (welcke
 ghet seck is in 1000 deelen) een mael ende dan noch 224
 van die seluighe delen/ ende men sal hebben 1 1/4 men-
 ghelen inder diepten/welcke betekent is met A. K.
 Item omme te vinden die delen van 1 1/4 mengelē
 soo addeert 750000 tot 1000000 compt 1750000 daer
 wt

wt / is $1 \frac{2}{1000}$. Neme dan den eersten diameter A. D. een mael / ende dan noch $3 \frac{2}{2}$ van die seluighe 1000 deelen / ende sult hebben die lynie A. L. welke be- tekenet $1 \frac{2}{2}$ mengelen inder diepte / ende alsoo voort- aen tot so lange als ghy v. roede begeert te hebben / ende omme den arbeyt te schouwen so volget alhier eene tafel / daer inne ghy die puncten ende deelen al- les gherekent vinden sult.

Exempel.

So men wetē wil hoe vele diameters die 12° punct ofte mengelen inder diepten heeft / so soeket vooz die 1^e linie aen die Luchterhandt het ghetal daer 12 staet / ende besiet wat ghetallen dat daer teghens staen naer die rechterhandt toe / ende sult vinder 3.464 welke maken $3 \frac{464}{1000}$ langten / dat is te verstaen dat ghy sult nemen die lynie A. D. 3 mael / en dan noch $\frac{464}{1000}$ vande lynie A. D. soo sult ghy hebben t' punct welke 12 mengelen inder diepten betekenen sal.

Item omme te weten hoe veele diameters die 15^e mengelens inder diepten hebben sal / so soeket tus- schen die eerste lynie daer $15 \frac{1}{2}$ staet / ende besiet wat chypheren daerna volgen / sult bevinden 3.937 . wel- ke maken $3 \frac{937}{1000}$ langte / dat is te verstaen dat ghy sult nemen die lynie A. D. 3 mael ende dā noch $\frac{937}{1000}$ dee- len vande lynie A. D. soo sult ghy hebben het punct welke $15 \frac{1}{2}$ mengelen inder diepten beduyden sal ende so voort aen doende ten eynde van uwer roe- den / so salmen vinden alle puncten ende mengelens inder diepten / die seluighe salmen aldan teykenen van 5 tot 5 omme wel haestelijcken te vinden die qua- si teyten van hare diepte.

diameters,

diameters.	mengelen.	langen.	deelen.
			500
			707
			866
1. 1.	1	.	.
1 $\frac{1}{4}$	1	118	
1 $\frac{1}{2}$	1	224	
1 $\frac{3}{4}$	1	322	
2. 2.	1	414	
2 $\frac{1}{4}$	1	500	
2 $\frac{1}{2}$	1	581	
2 $\frac{3}{4}$	1	658	
3. 3.	1	732	
3 $\frac{1}{4}$	1	802	
3 $\frac{1}{2}$	1	870	
3 $\frac{3}{4}$	1	936	
4. 4.	2	.	
4 $\frac{1}{4}$	2	61.	
4 $\frac{1}{2}$	2	121	
4 $\frac{3}{4}$	2	179	
5. 5.	2	236	
5 $\frac{1}{4}$	2	291	
5 $\frac{1}{2}$	2	345	
5 $\frac{3}{4}$	2	397	
6. 6.	2	449	
6 $\frac{1}{4}$	2	500	
6 $\frac{1}{2}$	2	549	
6 $\frac{3}{4}$	2	598	
7. 7.	2	645	

diameters.	mengelen.	langen.	deelen.
	7 $\frac{1}{4}$	2	692
	7 $\frac{1}{2}$	2	738
	7 $\frac{3}{4}$	2	783
8.	8.	2	828
	8 $\frac{1}{4}$	2	872
	8 $\frac{1}{2}$	2	915
	8 $\frac{3}{4}$	2	958
9.	9.	3	.
	9 $\frac{1}{4}$	3	41
	9 $\frac{1}{2}$	3	82
	9 $\frac{3}{4}$	3	122
10. 10.	3	162	
	10 $\frac{1}{4}$	3	201
	10 $\frac{1}{2}$	3	240
	10 $\frac{3}{4}$	3	278
11. 11.	3	316	
	11 $\frac{1}{4}$	3	354
	11 $\frac{1}{2}$	3	391
	11 $\frac{3}{4}$	3	427
12. 12.	3	464	
	12 $\frac{1}{4}$	3	500
	12 $\frac{1}{2}$	3	535
	12 $\frac{3}{4}$	3	570
13. 13.	3	605	
	13 $\frac{1}{4}$	3	640
	13 $\frac{1}{2}$	3	674
	13 $\frac{3}{4}$	3	708
14. 14.	3	741	

diameters.	mengelen.	langen.	deelen.
	14 $\frac{1}{4}$	3	774
	14 $\frac{1}{2}$	3	807
	14 $\frac{3}{4}$	3	840
15. 15.	3	872	
	15 $\frac{1}{4}$	3	905
	15 $\frac{1}{2}$	3	937
	15 $\frac{3}{4}$	3	968
16. 16.	4	.	
	16 $\frac{1}{4}$	4	31
	16 $\frac{1}{2}$	4	62
	16 $\frac{3}{4}$	4	92
	17. 17.	4	123
	17 $\frac{1}{4}$	4	153
	17 $\frac{1}{2}$	4	183
	17 $\frac{3}{4}$	4	213
18. 18.	4	242	
	18 $\frac{1}{4}$	4	272
	18 $\frac{1}{2}$	4	301
	18 $\frac{3}{4}$	4	330
19. 19.	4	358	
	19 $\frac{1}{4}$	4	387
	19 $\frac{1}{2}$	4	415
	19 $\frac{3}{4}$	4	444
20. 20.	4	472	
	20 $\frac{1}{4}$	4	500
	20 $\frac{1}{2}$	4	527
	20 $\frac{3}{4}$	4	555
21. 21.	4	582	

Diameters.

diameters.	mengeten.	langten.	deelen.
21 $\frac{1}{4}$	4	609	
21 $\frac{1}{2}$	4	636	
21 $\frac{3}{4}$	4	663	
22.22 $\frac{0}{4}$	4	690	
22 $\frac{1}{4}$	4	716	
22 $\frac{1}{2}$	4	743	
22 $\frac{3}{4}$	4	769	
23.23 $\frac{0}{4}$	4	795	
23 $\frac{1}{4}$	4	821	
23 $\frac{1}{2}$	4	847	
23 $\frac{3}{4}$	4	873	
24.24 $\frac{0}{4}$	4	898	
24 $\frac{1}{4}$	4	924	
24 $\frac{1}{2}$	4	949	
24 $\frac{3}{4}$	4	974	
25.25 $\frac{0}{4}$	5	.	
25 $\frac{1}{4}$	5	24	
25 $\frac{1}{2}$	5	49	
25 $\frac{3}{4}$	5	74	
26.26 $\frac{0}{4}$	5	99	
26 $\frac{1}{4}$	5	123	
26 $\frac{1}{2}$	5	147	
26 $\frac{3}{4}$	5	172	
27.27 $\frac{0}{4}$	5	196	
27 $\frac{1}{4}$	5	220	
27 $\frac{1}{2}$	5	242	
27 $\frac{3}{4}$	5	267	
28.	5	291	

diameters.	mengeten.	langten.	deelen.
28 $\frac{1}{4}$	5	315	
28 $\frac{1}{2}$	5	338	
28 $\frac{3}{4}$	5	361	
29.29 $\frac{0}{4}$	5	385	
29 $\frac{1}{4}$	5	408	
29 $\frac{1}{2}$	5	431	
29 $\frac{3}{4}$	5	454	
30.30 $\frac{0}{4}$	5	477	
30 $\frac{1}{4}$	5	500	
30 $\frac{1}{2}$	5	522	
30 $\frac{3}{4}$	5	545	
31.31 $\frac{0}{4}$	5	567	
31 $\frac{1}{4}$	5	590	
31 $\frac{1}{2}$	5	612	
31 $\frac{3}{4}$	5	634	
32.32 $\frac{0}{4}$	5	656	
32 $\frac{1}{4}$	5	678	
32 $\frac{1}{2}$	5	700	
32 $\frac{3}{4}$	5	722	
33.33 $\frac{0}{4}$	5	744	
33 $\frac{1}{4}$	5	766	
33 $\frac{1}{2}$	5	787	
33 $\frac{3}{4}$	5	809	
34.34 $\frac{0}{4}$	5	830	
34 $\frac{1}{4}$	5	852	
34 $\frac{1}{2}$	5	873	
34 $\frac{3}{4}$	5	894	
35.35 $\frac{0}{4}$	5	916	

dm

diameters.	mengeten.	langten.	deelen.
35 $\frac{1}{4}$	5	937	
35 $\frac{1}{2}$	5	958	
35 $\frac{3}{4}$	5	979	
36.36 $\frac{0}{4}$	6	.	
36 $\frac{1}{4}$	6	20	
36 $\frac{1}{2}$	6	41	
36 $\frac{3}{4}$	6	62	
37.37 $\frac{0}{4}$	6	82	
37 $\frac{1}{4}$	6	103	
37 $\frac{1}{2}$	6	123	
37 $\frac{3}{4}$	6	144	
38.38 $\frac{0}{4}$	6	164	
38 $\frac{1}{4}$	6	184	
38 $\frac{1}{2}$	6	204	
38 $\frac{3}{4}$	6	224	
39.39 $\frac{0}{4}$	6	245	
39 $\frac{1}{4}$	6	264	
39 $\frac{1}{2}$	6	284	
39 $\frac{3}{4}$	6	304	
40.40 $\frac{0}{4}$	6	324	
40 $\frac{1}{4}$	6	344	
40 $\frac{1}{2}$	6	363	
40 $\frac{3}{4}$	6	383	
41.41 $\frac{0}{4}$	6	403	
41 $\frac{1}{4}$	6	422	
41 $\frac{1}{2}$	6	442	
41 $\frac{3}{4}$	6	461	
42.42 $\frac{0}{4}$	6	480	

diameters

diameters.	mengelen.	langten.	deelen.
42 $\frac{1}{4}$	6	500	
42 $\frac{1}{2}$	6	519	
42 $\frac{3}{4}$	6	538	
43.43.	6	557	
43 $\frac{1}{4}$	6	576	
43 $\frac{1}{2}$	6	595	
43 $\frac{3}{4}$	6	614	
44.44.	6	633	
44 $\frac{1}{4}$	6	652	
44 $\frac{1}{2}$	6	670	
44 $\frac{3}{4}$	6	689	
45.45.	6	708	
45 $\frac{1}{4}$	6	726	
45 $\frac{1}{2}$	6	745	
45 $\frac{3}{4}$	6	763	
46.46.	6	782	
46 $\frac{1}{4}$	6	800	
46 $\frac{1}{2}$	6	819	
46 $\frac{3}{4}$	6	837	
47.47.	6	855	
47 $\frac{1}{4}$	6	873	
47 $\frac{1}{2}$	6	892	
47 $\frac{3}{4}$	6	910	
48.48.	6	928	
48 $\frac{1}{4}$	6	946	
48 $\frac{1}{2}$	6	964	
48 $\frac{3}{4}$	6	982	
49.49.	7	•	

diameters.	mengelen.	langten.	deelen.
49 $\frac{1}{4}$	7	17	
49 $\frac{1}{2}$	7	35	
49 $\frac{3}{4}$	7	53	
50.50.	7	71	
50 $\frac{1}{4}$	7	88	
50 $\frac{1}{2}$	7	106	
50 $\frac{3}{4}$	7	123	
51.51.	7	141	
51 $\frac{1}{4}$	7	158	
51 $\frac{1}{2}$	7	176	
51 $\frac{3}{4}$	7	193	
52.52.	7	211	
52 $\frac{1}{4}$	7	228	
52 $\frac{1}{2}$	7	245	
52 $\frac{3}{4}$	7	263	
53.53.	7	280	
53 $\frac{1}{4}$	7	297	
53 $\frac{1}{2}$	7	314	
53 $\frac{3}{4}$	7	331	
54.54.	7	348	
54 $\frac{1}{4}$	7	365	
54 $\frac{1}{2}$	7	382	
54 $\frac{3}{4}$	7	399	
55.55.	7	416	
55 $\frac{1}{4}$	7	433	
55 $\frac{1}{2}$	7	449	
55 $\frac{3}{4}$	7	466	
56.56.	7	483	

diameters.	mengelen.	langten.	deelen.
56 $\frac{1}{4}$	7	500	
56 $\frac{1}{2}$	7	516	
56 $\frac{3}{4}$	7	533	
57.57.	7	549	
57 $\frac{1}{4}$	7	566	
57 $\frac{1}{2}$	7	582	
57 $\frac{3}{4}$	7	599	
58.58.	7	615	
58 $\frac{1}{4}$	7	632	
58 $\frac{1}{2}$	7	648	
58 $\frac{3}{4}$	7	664	
59.59.	7	681	
59 $\frac{1}{4}$	7	697	
59 $\frac{1}{2}$	7	713	
59 $\frac{3}{4}$	7	729	
60.60.	7	745	
60 $\frac{1}{4}$	7	762	
60 $\frac{1}{2}$	7	778	
60 $\frac{3}{4}$	7	794	
61.61.	7	810	
61 $\frac{1}{4}$	7	826	
61 $\frac{1}{2}$	7	842	
61 $\frac{3}{4}$	7	858	
62.62.	7	874	
62 $\frac{1}{4}$	7	889	
62 $\frac{1}{2}$	7	905	
62 $\frac{3}{4}$	7	921	
63.63.	7	937	

Diameters

diameters. mengeslen.	langten.	deelen.
63 $\frac{1}{4}$	7	952
63 $\frac{1}{2}$	7	968
93 $\frac{1}{4}$	7	984
64.74.	8	.
64 $\frac{1}{4}$	8	15
64 $\frac{1}{2}$	8	31
64 $\frac{3}{4}$	8	46
65.65.	8	62
65 $\frac{1}{4}$	8	77
65 $\frac{1}{2}$	8	93
65 $\frac{3}{4}$	8	108
66.66.	8	124
66 $\frac{1}{4}$	8	139
66 $\frac{1}{2}$	8	154
66 $\frac{3}{4}$	8	170
67.67.	8	185
67 $\frac{1}{4}$	8	200
67 $\frac{1}{2}$	8	215
67 $\frac{3}{4}$	8	231
68.68.	8	246
68 $\frac{1}{4}$	8	361
68 $\frac{1}{2}$	8	276

diameters. mengeslen.	langten.	deelen.
68 $\frac{3}{4}$	8	291
69.69.	8	306
69 $\frac{1}{4}$	8	321
69 $\frac{1}{2}$	8	336
69 $\frac{3}{4}$	8	351
70.70.	8	366
70 $\frac{1}{4}$	8	381
70 $\frac{1}{2}$	8	396
70 $\frac{3}{4}$	8	411
71.71.	8	426
71 $\frac{1}{4}$	8	440
71 $\frac{1}{2}$	8	455
71 $\frac{3}{4}$	8	470
72.72.	8	485
72 $\frac{1}{4}$	8	500
72 $\frac{1}{2}$	8	514
72 $\frac{3}{4}$	8	529
73.73.	8	544
73 $\frac{1}{4}$	8	558
73 $\frac{1}{2}$	8	573
73 $\frac{3}{4}$	8	587
74.74.	8	602

diameters. mengeslen.	langten.	deelen.
74 $\frac{1}{4}$	8	616
74 $\frac{1}{2}$	8	631
74 $\frac{3}{4}$	8	645
75.75.	8	660
75 $\frac{1}{4}$	8	674
75 $\frac{1}{2}$	8	689
75 $\frac{3}{4}$	8	703
76.76.	8	718
76 $\frac{1}{4}$	8	732
76 $\frac{1}{2}$	8	746
76 $\frac{3}{4}$	8	760
77.77.	8	774
77 $\frac{1}{4}$	8	789
77 $\frac{1}{2}$	8	803
77 $\frac{3}{4}$	8	817
78.78.	8	831
78 $\frac{1}{4}$	8	845
78 $\frac{1}{2}$	8	860
78 $\frac{3}{4}$	8	874
79.79.	8	888
79 $\frac{1}{4}$	8	902
79 $\frac{1}{2}$	8	916

Om den Medionael te maken.

161. Dat medial maket also neft
 een vierant stocke ommetrent 12
 span lanc/ en metet daer mede hoe
 verre die kiemme bandē bodē ouer
 hangt/ welcke is in dese exempel wys
 se die spatie bā A tot daer en getekēt
 staet / de seluighe spatie settet noch
 eens voorts en tekent daer 9 en delec
 all dan die spatie tusschen 1 en 9 in
 acht gelijcke delen/ daerna so settet
 den eenen voet des passers op den
 puncten daer 2 op geschreuen staet
 en den anderē voet strecket in A des
 se wyde steket van 2 naer B toe en
 daer hy sich eyndiget daer maeket
 oock een puncten 2/ daernae so stekē
 dē eenē voet des passers indē punc
 tē 3 en den anderen in A dese wyde
 steket bā 3 naer B toe/ en aldaer het
 sich eyndiget daer maeket oock een
 punct getekēt met 3/ en also voorts
 tē eyndē toe/ daerna so delet die an
 dere 3 yden dē eenē in 6/ den ande
 ren in 12/ en den derde in 24 gelijcke
 delen/ so is het medial gereet daer
 van besiet by gesette figure/ etc.

Ghebruyck des medials.

162. Steket de roede met dē eerste
 diameter deur de sponde in het vat
 en neft inwendich des sponcs die diepte en tekēt het
 met

en neft

met een cryden streckerken/daer na neemt die hooch-
 de van beyde bodemen/zijn sy niet ghelijcke hooch/
 so Medieerte/daer na so Medieert oock die spout/
 en bodemen diepte te samen (met den medial) en doet
 die oude cryden streken wt/dese leste cryden strecker-
 ken sal gheheten worden die ghequieerde diepte des
 bats/dat behout / daer nae soo neemt die langte des
 bats/en berrekent het oock met een cryden streckerke/
 en neemt v medial en stoot het eynde met A getekent
 tegens den bodem aen/en besiet hoe veel die kieme
 besloopt/ welke sal zijn in desen Exempel wyle die
 spatie van daer A getekent staet/ tot daer 3 getekent
 staet/welcke langte suldy nemē voor die eenē kieme/
 soo vele is oock die ander kieme/ en is die spatie tus-
 schen A en daer die tweede chpyther letter 3 getekent
 staet met die letter D. dese langte A.D neemt nu van
 die langte des bats/ die reste is die rechte langte van
 den eenen bodem tot den anderen/die seluige gemul-
 tiplicert met die ghequieerde diepte sal coomen den
 inhoud des bats/etc.

Van die langte des Bats.

163. Itē sine nu die langte op dese roede te stekē so
 neemt een bat dat wel geformeert is/sonder eenighe
 fouten/waer vā dē inhoud v wel bekent is/ als ic ne-
 me voor exempel dat het sy van 47 aemē tot 128 men-
 gelen voor een aem gerekent/welcke is 516 mengelen
 daer na so neēt den diamettr ofte die diepte van bin-
 nen int midde des bats/ te wēt/ steket die roede mee
 het eynde van A perpendiculariter tot op dē gronde
 en tekent die diepte op die roede/daer na so neemt die
 hoochde van beyde bodemē/ en vergelijcketse soo sy
 ongelijck zijn/en vergelijcket voort. c. seluige punce

met die diepte int midden des bats / booz
 Exempel ic neme dat A. B sp die roede / ende
 A. C. sp die diepte int midden des bats / en
 de A. D die hoochde vanden eenen bodē / en
 A. E die hoochde vanden anderen bodem.
 Nu neemt het middelste punct tusschen D. E.
 welke is in F soo sal A. F van wesen die ver-
 gelijkinge der bodemē. Neemt nu noch het
 middelste punct tusschen F. C / welke is in
 G ende dese distantie A. G is die leste ver-
 gelijkinge / ende is bevonden te wesen net
 29 diameters / ofte mengelens in der diepten /
 daer na so neemt die langte des bats afflae-
 de die twee klemens der bodemien welke is
 booz Exempel.

Q

R.

Dese langte Q R delet nu in 516 gelijke de-
 len / welke is so vele mengelens als dit bat is
 innehoudende / van welke 516 delen neēt 29
 booz eene langte / daeromē dz de geequieerde
 diepte geraekt heeft 29 diameters / ofte mē-
 gelens / en brenget van dese diepte so vele op
 v roede als ghy moghen / en sal v roede ghe-
 maect zijn / Daer na so delet elcker spatie vā-
 der langte van een mengelen in 4 gelijke de-
 len so suldy hebben tusschen elcker menghe-
 len vierendeels van mengelens / hier van siet
 volghende fyguire.

Ghebruyck deser Roeden.

164. Item als ghy op voorgaende maniere sullen
 gemeten hebbe die diepte en langte des bats / en be-
 goren daerna te hebben de inhoud / als ick neme booz
 exempel

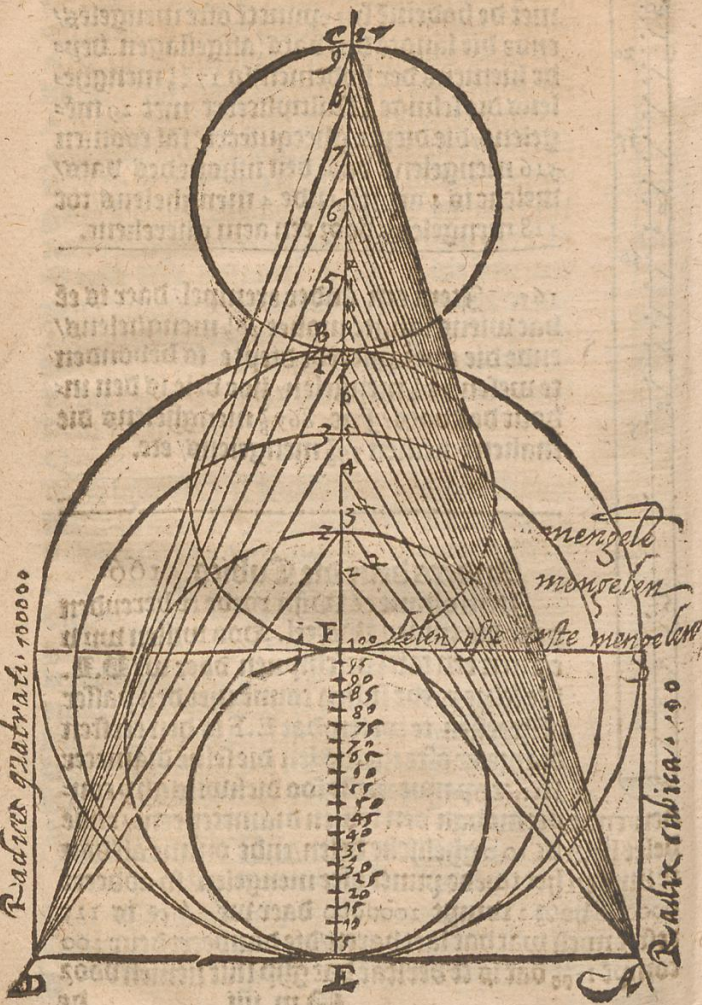
exempel dat die diepte des bats vergelijcket
 met de bodemē $\text{h} 29$ punctē ofte mengelē/
 ende die langte des bats (affgelaen bep
 de kiemens der bodemen) $\text{h} 17 \frac{2}{3}$ menghe
 lens die seluige Multipliceert met 29 mē
 gelens/ die diepte gheequieert/ sal coomen
 516 mengelens booz den inhoud des bats/
 welke is 4 aemen ende 4 menghelens/ tot
 128 mengelens booz een aem gherekent.

165. Item een ander exempel/ daer is eē
 bat wiens langte maket $26 \frac{1}{2}$ menghelens/
 ende die gheequieerde diepte is bebonden
 te wesen $32 \frac{1}{4}$ mengelen/ hoe vele is den in
 hout des bats? Fac. $867 \frac{7}{8}$ menghelens die
 maken 6 aemen $99 \frac{7}{8}$ mengelens/ etc.

Anders deur die Cubicq. 166.

Item omme eē Wijn roede te bereyden
 deur die cubicq Wortel. Soo willen wy v
 eersten een tafel beschypuen daer wt D. E.
 die selue roede sullen connē met den passer
 afstrecken / te weten dat E. F is den eersten
 diameter ofte mengelen die selue diameter
 steket op uwe roede soo dickwils ghy con
 nen/ ende neemt dan den seluen diameter eene/ ende
 delet hem in 100 ghelijcke delen/ ende omme al dat
 te binden het tweede punct ofte mengelen/ so addeert
 000000 booz 2 compt 2000000 daer wt $\sqrt{\quad}$ ce is 125
 restet noch wat dat laet baren/ die diuideert deur 100
 compt 1165 dat is te verstaē dat ghy sult nemen booz

Radix quadrati. 10000

Radix cubica. 100

Den tweeden punct ofte mengelen / den eersten diameter (welcke ghedeelt is in 100 ghelijcke delen) $\frac{1}{2}$ mael ende noch 25 bande seluige delen / ende men sal hebben den tweeden punct ofte menghelen.

Item omme te binden den derden puncten ofte menghelen / soo Abdeert voor 3 les 0 compt 3000000 hier wt / ce is 144 die dolet af met 100 sal comen 1744 dat is te verstaen dat ghy sult nemen die langte vanden eersten diameter ende dan noch 44 bande seluighe deelen / ende ghy sult hebben het derde Menghelen.

Item omme den achsten puncten ofte mengelen te binden / ce wt die seluighe sal comen twee / daeromme sult ghy die lengte vanden eersten Diameter neemen twee mael voor het achste Menghelen.

Item voor het negghende menghelen suldy nemen den eersten Diameter twee mael / ende dan noch 75 deelen. Ende voor het thiende menghelen salmen nemen den eersten Diameter twee mael ende dan noch 155 deelen / ende soo voort tot den eynde toe van uwer Roeden / daer van besiet by ghelette Figure.

1. Diameter.	1.			2.	2.			3.	3.		
	mengelen.	langten.	deelen.		mengelen.	langten.	deelen.		mengelen.	langten.	deelen.
1	1	1		6	1	81	11	2	22		
2	1	25		7	1	91	12	2	29		
3	1	44		8	2	—	13	2	35		
4	1	58		9	2	8	14	2	41		
5	1	71		10	2	15	15	2	46		

Item b

men

Diameters

	mengelen.	langten.	deelen.
16	2	51	
17	2	57	
18	2	62	
19	2	67	
20	2	71	
21	2	75	
22	2	80	
23	2	84	
24	2	88	
25	2	92	
26	2	96	
27	3	—	
28	3	3	
29	3	7	
30	3	10	
31	3	14	
32	3	17	
33	3	20	
34	3	23	
35	3	27	
36	3	30	
37	3	33	
38	3	36	
39	3	39	
40	3	42	
41	3	44	
42	3	47	
43	3	50	

Diameters

	mengelen.	langten.	deelen.	8 ^e deelen.
44	3	53	0	
45	3	55	4	
46	3	58	0	
47	3	60	4	
48	3	63	0	
49	3	66	0	
50	3	68	0	
51	3	70	0	
52	3	73	0	
53	3	75	4	
54	3	78	0	
55	3	80	0	
56	3	82	4	
57	3	84	4	
58	3	87	0	
59	3	89	4	
60	3	91	2	
61	3	93	2	
62	3	95	4	
63	3	97	6	
4 64	4	—	0	
65	4	2	0	
66	4	4	0	
67	4	6	0	
68	4	8	0	
69	4	10	0	
70	4	12	0	
71	4	14	0	

	mengelen.	langten.	deelen.	8 ^e deelen.
72	4	16	0	
73	4	18	0	
74	4	19	6	
75	4	21	4	
76	4	23	4	
77	4	25	2	
78	4	27	2	
79	4	29	0	
80	4	30	7	
81	4	32	4	
82	4	34	2	
83	4	36	0	
84	4	38	0	
85	4	40	0	
86	4	41	2	
87	4	43	0	
88	4	44	6	
89	4	46	4	
90	4	48	0	
91	4	49	6	
92	4	51	2	
93	4	53	0	
94	4	54	6	
95	4	56	2	
96	4	57	6	
97	4	59	4	
98	4	61	0	
99	4	62	4	

mengelen

Diameters	mengen.			
	langten.	deelen.	de delen.	
100	4	64	0	
101	4	65	4	
102	4	67	0	
103	4	68	6	
104	4	70	0	
105	4	71	6	
106	4	73	2	
107	4	74	6	
108	4	76	0	
109	4	77	6	
110	4	79	2	
111	4	80	4	
112	4	82	0	
113	4	83	2	
114	4	84	6	
115	4	86	2	
116	4	87	4	
117	4	89	0	
118	4	90	4	
119	4	91	6	
120	4	93	0	
121	4	94	4	
122	4	96	0	
123	4	97	2	
124	4	98	4	
125	5	—	—	
126	5	1	2	
127	5	2	4	

mengen.			
langten.	deelen.	de delen.	
128	5	3	6
129	5	5	2
130	5	6	4
131	5	7	6
132	5	9	0
133	5	10	2
134	5	11	4
135	5	12	6
136	5	14	2
137	5	15	4
138	5	16	6
139	5	18	0
140	5	19	6
141	5	20	2
142	5	21	4
143	5	22	6
144	5	24	0
145	5	25	2
146	5	26	4
147	5	27	6
148	5	28	6
149	5	30	0
150	5	31	2
151	5	32	4
152	5	33	4
153	5	34	6
154	5	36	0
155	5	37	2

mengen.			
langten.	deelen.	de delen.	
156	5	38	4
157	5	39	6
158	5	40	4
159	5	41	4
160	5	42	6
161	5	44	0
162	5	45	0
163	5	46	2
164	5	47	2
165	5	48	4
166	5	49	4
167	5	50	4
168	5	51	6
169	5	52	6
170	5	53	6
171	5	55	0
172	5	56	0
173	5	57	0
174	5	58	2
175	5	59	2
176	5	60	2
177	5	61	2
178	5	62	4
179	5	63	6
180	5	64	4
181	5	65	2
182	5	66	4
183	5	67	6

mengen.

Diameters

mengelen.	langen.	delen.	de delen.
184	5	68	4
185	5	69	6
186	5	70	2
187	5	71	4
188	5	72	6
189	5	74	-
190	5	75	2
191	5	75	6
192	5	76	4
193	5	77	2
194	5	78	2
195	5	79	2
196	5	80	4
197	5	81	4
198	5	82	6
199	5	83	6
200	5	84	6
201	5	85	6
202	5	86	6
203	5	87	6
204	5	88	6
205	5	89	6
206	5	90	4
207	5	91	4
208	5	92	4
209	5	93	2
210	5	94	2
211	5	95	2

mengelen.	langen.	delen.	de delen.
212	5	96	2
213	5	97	
214	5	98	
215	5	99	
216	6	-	
217	6	-	6
218	6	1	6
219	6	2	4
220	6	3	4
221	6	4	4
222	6	5	4
223	6	6	2
224	6	7	2
225	6	8	2
226	6	9	-
227	6	10	-
228	6	10	6
229	6	11	4
230	6	12	2
231	6	13	4
232	6	14	2
233	6	15	2
234	6	16	2
235	6	17	-
236	6	18	-
237	6	18	6
238	6	19	4
239	6	20	4

mengelen.	langen.	delen.	de delen.
240	6	21	2
241	6	22	2
242	6	23	2
243	6	24	-
244	6	24	7
245	6	25	6
246	6	26	5
247	6	27	1
248	6	28	2
249	6	29	-
250	6	29	7
251	6	30	6
252	6	31	5
253	6	32	3
254	6	33	2
255	6	34	1
256	6	34	7
257	6	35	5
258	6	36	3
259	6	37	1
260	6	38	2
261	6	39	2
262	6	39	5
263	6	40	4
264	6	41	4
265	6	42	2
266	6	43	-
267	6	43	7

mengelen

mengelen.	langten.	delet.	8 ^o delet.
268	6	44	6
269	6	45	4
270	6	46	3
271	6	47	1
272	6	47	7
273	6	48	5
274	6	49	3
275	6	50	2
276	6	51	-
277	6	51	6
278	6	52	4
279	6	53	2
280	6	54	-
281	6	54	6
282	6	55	4
283	6	56	4
284	6	57	2
285	6	58	-
286	6	58	6
287	6	59	4
288	6	60	2
289	6	61	1
290	6	61	7
291	6	62	5
292	6	63	3
293	6	64	1
294	6	64	7
295	6	65	5

mengelen.	langten.	delet.	8 ^o delet.
296	6	66	3
297	6	67	1
298	6	67	7
299	6	68	5
300	6	69	3
301	6	70	1
302	6	70	7
303	6	71	5
304	6	72	3
305	6	73	1
306	6	73	7
307	6	74	5
308	6	75	3
309	6	76	1
310	6	76	6
311	6	77	3
312	6	78	2
313	6	79	1
314	6	79	6
315	6	80	3
316	6	81	1
317	6	81	7
318	6	82	5
319	6	83	3
320	6	84	1
321	6	84	7
322	6	85	5
323	6	86	3

mengelen.	langten.	delet.	8 ^o delet.
324	6	86	6
325	6	87	1
326	6	88	4
327	6	89	7
328	6	89	7
329	6	90	6
330	6	91	2
331	6	91	7
332	6	92	4
333	6	93	1
334	6	93	6
335	6	94	3
336	6	95	2
337	6	95	7
338	6	96	4
339	6	97	2
340	6	98	2
341	6	98	7
342	6	99	2
343	7	-	-
344	7	-	5
345	7	1	2
346	7	2	-
347	7	2	4
348	7	3	1
349	7	3	6
350	7	4	3
351	7	5	-

mengelen

Diameters,

mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
352	7	6	-
353	7	6	6
354	7	7	4
355	7	8	2
356	7	8	7
357	7	9	5
358	7	10	2
359	7	10	7
360	7	11	4
361	7	12	1
362	7	12	6
363	7	13	3
364	7	14	-
365	7	14	5
366	7	15	2
367	7	15	7
368	7	16	4
369	7	17	1
370	7	17	6
371	7	18	3
372	7	19	-
373	7	19	5
374	7	20	2
375	7	21	-
376	7	21	6
377	7	22	2
378	7	22	7
379	7	23	4

mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
380	7	24	2
381	7	24	7
382	7	25	4
383	7	26	1
384	7	26	6
385	7	27	3
386	7	28	-
387	7	28	5
388	7	29	2
389	7	29	7
390	7	30	4
391	7	31	2
392	7	31	7
393	7	32	4
394	7	33	1
395	7	33	6
396	7	34	3
397	7	35	-
398	7	35	5
399	7	36	2
400	7	36	6
401	7	37	2
402	7	37	6
403	7	38	2
404	7	38	6
405	7	39	2
406	7	40	4
407	7	41	2

mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
408	7	41	4
409	7	42	1
410	7	42	6
411	7	43	3
412	7	44	-
413	7	44	4
414	7	44	6
415	7	45	2
416	7	45	4
417	7	45	6
418	7	46	2
419	7	47	1
420	7	48	2
421	7	49	-
422	7	49	6
423	7	50	-
424	7	50	6
425	7	51	4
426	7	52	2
427	7	53	-
428	7	53	6
429	7	54	2
430	7	54	3
431	7	54	6
432	7	55	2
433	7	56	4
434	7	57	1
435	7	57	6

mengelen

mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
436	7	58	2
437	7	58	6
438	7	59	2
439	7	59	6
440	7	60	2
441	7	60	6
442	7	61	2
443	7	61	5
444	7	62	6
445	7	63	3
446	7	64	-
447	7	64	4
448	7	65	-
449	7	65	6
450	7	66	3
451	7	66	6
452	7	67	4
453	7	68	1
454	7	68	5
455	7	69	1
456	7	69	4
457	7	70	2
458	7	71	-
459	7	71	6
460	7	72	4
461	7	72	7
462	7	73	-
463	7	74	1

mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
464	7	74	6
465	7	75	2
466	7	75	7
467	7	76	3
468	7	76	7
469	7	77	-
470	7	77	5
471	7	78	1
472	7	78	5
473	7	79	1
474	7	79	6
475	7	80	1
476	7	80	6
477	7	81	2
478	7	81	7
479	7	82	3
480	7	82	7
481	7	83	4
482	7	84	-
483	7	84	5
484	7	85	1
485	7	85	5
486	7	86	1
487	7	86	5
488	7	87	1
489	7	87	6
490	7	88	3
491	7	88	7

diameters	mengelen.	langten.	delen.	8 ^e delen.
	8	492	7	89
	493	7	89	7
	494	7	90	4
	495	7	91	-
	496	7	91	5
	497	7	92	1
	498	7	92	5
	499	7	93	1
	500	7	93	5
	501	7	94	2
	502	7	94	6
	503	7	95	2
	504	7	95	6
	505	7	96	2
	506	7	96	6
	507	7	97	3
	508	7	97	7
	509	7	98	3
	510	7	99	-
	511	7	99	4
	512	8	-	-
	513	8	0	4
	514	8	1	-
	515	8	1	4
	516	8	2	-
	517	8	2	4
	518	8	3	1
	519	8	3	4

mengelen

mengelen.	langten.	deelen.	8 ^e deelen.
520	8	4	1
521	8	4	5
522	8	5	1
523	8	5	4

mengelen.	langten.	deelen.	8 ^e deelen.
524	8	5	7
525	8	6	4
526	8	7	1
527	8	7	6

mengelen.	langten.	deelen.	8 ^e deelen.
528	8	8	3
529	8	8	6
530	8	9	1
531	8	9	3

167. Item een aem wijsns hout alhier 128 menges-
 len dat is 32 virtel/ tot 4 mengelē voor een virtel ge-
 reekent/wilmen nu weten hoe groot ofte lanck den
 eersten diameter wesen sal op allulcke virtels gester-
 ken/so metet dat seluighe vat met die roede Cubice/
 deur die sponde teghens beyde bodemen/ ende medi-
 eerte so het noodich is opt midden bande sponde/
 dat seluighe ghemerck behoudet / ende merck dat
 van onder bande roede hen opwaerts tot aen dat
 selunge gemerck ofte kryden streeck moetē ; 2 punctē
 comē te staen/welckes eē peder sal betekē eē virtel
 ofte 4 menghelen. Nu so doet den passer open een
 span ofte een halve span meer of e minder (naer ge-
 leghentheyt der saken) ende laet die op een rechte ly-
 nie hen opwaerts loopen/ ende so ghy elcke diamet-
 er/ ofte circels loop cubice multiplicieert/ soo suldy
 haest sien hoe vele puncten aē dat gemerck der diep-
 ten des seluen vats repcken werdet / dan het sul. n
 op den gemerck staen moeten ; 2 puncten als bouen.
 Treemt dan ; diameters voor v ende spreket ; mael
 3 tot 3 mael is 27. Nu salieeren v noch ; puncten
 al eer

al eer ghy die 32 hebben/ Daeromme soo neemt die
 3 diameters omme so vele te corten/ op 3 die 5 punc-
 ten hier inne comen op den vierden diameter/ Ende
 den diameter ghedeelt zijnde in 100 ghelijcke delen/
 sy op een metal/ ofte hart stucke houtz/ soo lelet wt
 die voorghes. ghecalculeerde Tafel/ ghelijcken v die
 seluighe wpiet/ vindet sich dan 32 puncten op den
 kryden streeck uwer roeden soo ist recht/ vindet sy
 sich niet/ soo maket den diameter langer ofte corten/
 soo lange tot dat die 32 puncten recht op den kryden
 streke valle/ Dit ghedaen zijnde soo laet den diame-
 ter op uwe roede recht hen opwaerts gaen/ soo dick-
 wils ghy comen/ ende draeghet all dan op die roede
 alle puncten/ soo is die roede ghereet ghemaect op
 vierdeels boozl.

168. Item ick neeme een vat van 4 Nemen/ dat is
 312 menghelens waer wt / ce is 8 / steket dat vat toe
 beyde bodemē hen in deur die sponde/ en medieertse
 opt midden bande sponde/ by soo verre den eenen
 diameter groter is als den anderen/ Ende vele daer
 na die roede van onderen op tot den ghemerck des
 cryts in 8 gelijcke delen/ welke diameters sullen ge-
 naempt worden/ ende sal den eersten diameter op de
 roede bedupden het eerste mengelen/ Den tweden di-
 ameter sal ghedeelt worden in 7 delen/ te weten/ booz
 het tweede mengelen salmen nemen den eersten di-
 ameter ende dan noch $\frac{25}{100}$ delen vanden eersten dia-
 meter/ booz het derde mengelen salmen nemen $1\frac{1}{100}$
 langten des diameters/ booz den vierden mengelen
 salmen nemen $1\frac{58}{100}$ / ende alsoo voortz aen van men-
 ghelen tot mengelen/ soo suldy binden als ghy comt
 N n met

met den passer op den tweeden diameter alsoer roed
 den 8 menghelens/ den derden diameter 27/ de vier-
 den diameter 64/ den vijfden diameter 125/ den seftent
 diameter 216/ den lebenden diameter 343/ den achten
 diameter 512 ende den negenden diameter 729 men-
 gelens/ ende alsoo voortz aen soo is b roede op men-
 gelens ghemaect/ die selue vertekent dan van 4 tot
 8/ ende soo voortz tot 128 toe/ ende stellet daer dan ter
 syden een ghemerck also 1/r'welcke sal beduyde een
 aem/ van daer begint wederomme te tekenen van 4
 tot 8/ ende soo voortz tot 128toe/ ende stellet daer dan
 ter syden een ghemerck alsoo 2/r'welcke sal beduyde
 2 aemen/ ende so voortz ten eynden uwer roede/ etc.

Ghebruyck deser Roeden.

169. Item steket van binnen den sponde gat naer
 elcker bodem hen in/ ende soo die lengte vanden eenē
 bodem tot opt midden vande sponde ongelyck wa-
 re tegens die lengde vanden anderen bodem tot opt
 midden des sponcs/ soo medieert die seluighe met de
 Medial/ ofte andersins/ so suldy hebben den inhoud
 van alsulcken vat met uwer roeden ghemeten/ als
 vooz exenypel een vat treffet aen de eenen bodem tot
 midden den sponde 64 vierdeels ofte 256 mengelens
 ende aenden anderen Bodem 63 vierdeels ofte 252
 menghelens/ soo neemt die helfte tusschen den bep-
 den sal comen 63½ byzdel ofte 254 mengelens soo be-
 le houdt dat Dat inne/ welke is twee Aemen mit
 twee Menghelens / ofte een Aem ende 126 Men-
 ghelen.

Item

Item een vat wort bevonden op die Roede van
 beyde bodemen vergheliken / op het ghemerck van
 448 menghelens / soo veel is dan den inhoud des sel-
 uen vats / ende is $3\frac{1}{2}$ acmen.

NOTA.

Dat dese Cubicq Roede ghemeenlijcken wordet
 ghebruyckt daer die vaeten zijn van ghelijcker pro-
 portien / etc.

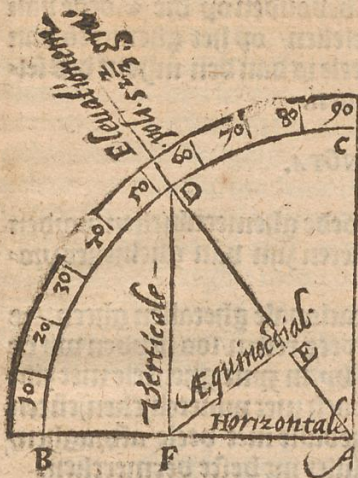
Ende alsoomen wt Fractionale ghetallen gheen / ce
 trecken en can / ofte sal pers resten / soo hebben wy de
 voorl. tsefel goelijcken by / in zyne gheheele met zyn
 gebroken gestelt (dan doch niet punctelijcken) en ten
 can oock in sulcken ghevalle niet veel afdraghen /
 Begheere ghy willen sulcx int beste vermercken.

Van Sonnen wysers.

170. **M**aket eerstelijcken een quadrant en teken
 die seluighe met die Letter A. B. C / daer nae soo telc
 van B naer C toe in den bogen $52\frac{1}{2}$ graden de hooch-
 de des polus deser stadt van Amstelredam en come
 in D van welke trecket een lynie tot op den centre
 A ende is A. D booz die arc vande polus desen sinus
 D. F gheeft 79512 ende het complement vanden bo-
 ghe B. D is D. C waer van den sinus A. F is 60645
 ende A. B den ghehelen sinus is 100000 ende wt F
 is een perpendiculum ghetrocken op A D in E.
Nu alsulcke proportie als A. D heeft teghens D. F.
 alsoo heeft sich oock A. F met F. E.

N u ij

S i

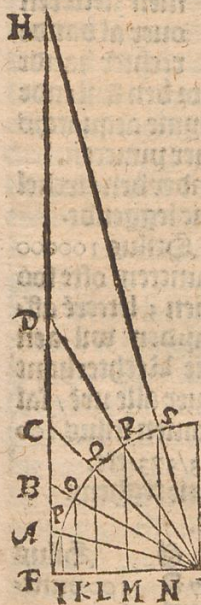
Spreeket 100000 van
 A. D (den ghehelen Si-
 nus) geeft my 79512
 van D. F. wat sal ge-
 uen 60645 van A. F.
 Pa. 48220 voor F. E.
 die seluige 3 getalle
 te weten 79512/60645
 en 48220 reduceert
 in andere ghetallen
 sonder te verandere
 hare proportien/set-
 ten voor F. E. 100000
 op welke die tafels
 van sinus zijn ghe-
 calculeert/ende spre-

ket F. E. 48220 geuen 100000/ wat sullen geuen 79512
 Pa. 164894 voor D. F. Noech spreeket 48220 gheuen
 100000/wat sullen geuen 60645? Pa. 125767 voor A. F.

171. Item om te calculeren die uren orientales/en
 alle andere wylers die onder den aequator zijn / soo
 noech eestelijcken wt den triangelhier bovens gemelt
 die lynie F. E en maect alhier een quadzant welke is
 F. E. G den boghe F G Diuideert in 6 ghelycke deelen
 waer van eest hebben sal 15 graden/ende zijn ghetes-
 tekent in P. O. Q. R. S daer van trecket winckelrecht
 te lynien op F. E welke comen in N. M. L. K. I daernaech
 so trecket wt F ee lange lynie paralelle met G. E op de
 seluige trecket wt E deur S. R. Q. O. P lynie die welcke
 comen sullen in H. D. C. B. A/ etc. Nu so is de boge F. S
 75 grad

75 graden/waer van den sinus S N maket 9659 en
den boge S G maket 15 gra. waer vā zyn sinus N E
maket 25881 alsulche proportie als sich 1 u h. ch. E N
tegens N. S / also oock E F tegens F H Spreket.

N. E   N. S   E. F
25881   96592   100000   Fa. 373215   booz H F

die wpsen int Horologium orientale 11 uren/booz dē middach/en int horologie occidentale 1 ure naer dē middach en inde superfitie die daer staet rechts nae dē aequator/ onder dē circkel meridiāne so roet het 5 ure booz dē middach/welcke is ten 7 uren smorghens/en ten 5 uren naer den middach/en op die Noorder syde wijt het 7 uren des auonts/en des morgens 5 ure en die F sal dienen booz die 12 ure/ so wel dē middach/ als middnacht.

Daerna sine F D te bindē soo Gweet dz dē boge F R geeft 60 gra. waer vā dē sinus R. M is 86602 en dē sinus vanc cōplement is 50000 booz E. M. Spreket daeromme,

E. M   R. M   E. F
50000   86602   100000   Fa. 173204   booz F, D die thoonen

int horologie orientale 10 ure des morgens/en int horologie occidentale 2 ure naer den middach/en inde superfitie onder dē circkel meridiāne naer dē aequator/ thoot het des morgens 8 ure en des auonts 4 uren/en op die Noorder syde thoonen het des auonts 8 ure/en des morgens 4 uren van gelicken soeket mē als

ten anderen uren naer aduenant.

Tafel der uren orientales ende occidentales.

	6	.	.	.	6		Stilus
Orientales	5.	7	.	26794	.	5.7	100000
	4.	8	.	57735	.	4.8	punctē ofte so
		9	.	100000	.	3	mē wil mach
		10	.	173204	.	2	men 3 letteren
		11	.	373215	.	1	ouer al bande
	12	.	.	.	12		rechter hande

afsnypden / sal blyuen 100 puncten booz den stijl ende die uren banden stijl af te tellen inde lynie aequatozs hoge / 26 / 57 / 100 / 173 / ende 373 der seluer puncten.

Tafel der uren bande superfitie onder den circkel meridiāne op die aequatozs lynie leggende.

	12	.	.	.	12		Stilus
	1	.	.	26794	.	11	100000
	2	.	.	57735	.	10	puncten / ofte soo
	3	.	.	100000	.	9	men 3 letterē aff
	4	.	.	173204	.	8	snypden wil aen
	5	.	.	373215	.	7	die rechterhand
	6	.	.	.	.	6	ouer alle ure / sal

puncten / ende die uren 26 / 57 / 100 / 173 / 373 / etc.

Tafel der voorgeschreuen superfitie teghens die Noort syde staende.

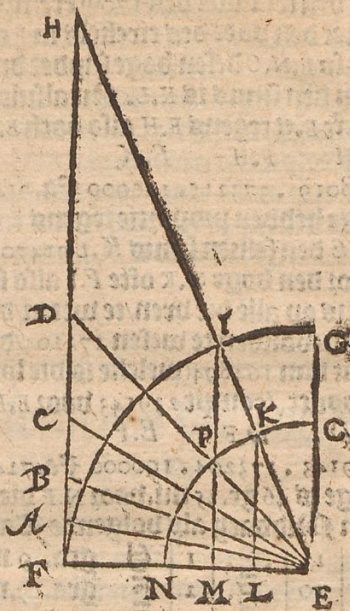
Des auonds	6	.	.	.	6		Stilus
	5.	7	.	373 215	.	5.7	100 puncten
	4.	8	.	173 204	.	4.8	373 der seluer puncten
							booz die 7

ure des abonts ende die 5^e ure des morgens ende 173 der seluer puncten booz die 8^e ure des auonds / ende die 4^e ure des morgens.

Onnis

Omme te calculeren die uren verticales.

172. Item daer is een Horologie/vertical/op de elevatio poli 52 graden 40 minuten/ende men wil weten den bogen die daer wyse sal des morgghens 7 uren ofte des auonts 5 uren/so neemt wt de triangel des 170 exempels die linie D. F. die welke geeft i dese 164894 van deser langte maket een quadrat E. F. G. daer nae so trecket een linie paralelle met E. G. die welke is F. H.

op dese linie tekenit alle die uren orientales hier voores gebonden en tekenitse metz die letteren A. B. C. D. H. en van dese puncten trecket lynien tot op den centre E. en also is gemaect die helfte vant horologie vertical/ die ander helfte trecket oock also/ want also 12 heeft proportie tegens 11/ also heeft oock 12 tegens een ure/ en alle 12 tegens 10 also oock 12 tegens 2. Ick neme dat I betuyset die 5e ure voore ofte naer den middach/ en F. H. is hier voores bevondē te wesen deur die 171. van dese 373215 en E. F. ofte E. G. is 164894 addert een quadrat E. F. tot het quadrat F. H. ende vant product/

getrocken sal comen 408019 booz E. H. Doch so neef
 wt den triangel des 170^{en} exempels die lynie F. E. en
 letter den boec des circkels in E en maket ee quadrāt
 die sy E. N. O desen boge snydet die lynie E. H in K waer
 van den sinus is K. L. Nu alsulcke proportie als sich
 heeft E. H tegens F. H also oock E. K tegens K. L / spreket.
 E. H   F. H   E. K

408019 . 373215 . 100000 fa. 91470 booz K. L. die sel-
 nige hebben proportie tegens E. O gelijck L. M tegens
 C. E den seluen sinus K. L 91470 heeft 66 gra. 10 mi.
 booz den boge N. K ofte F I also soeket boozs de bo-
 gens op alle die bren / te weten dat D F inde 171 que-
 stie bevonden te wesen 173204 / dit quadrat tot t qua-
 drat van 164894 (welcke is die lynie van E. F) en vant
 product / compt 239143 booz E. D / spreket.
 E. D   D. F   E. P

239143 . 173204 . 100000 fa. 72426 booz P. M. wens
 boge is 46 gr. 25 mi. booz N. P die 4^e ure / booz ofc naer
 den Middach als volgende Tafel wt wyser

Die ure booz middach	11	middach	1	Die uren nae middach	gra. 9. mi. 14
	10		2		gra. 19. mi. 18
	9		3		gra. 31. mi. 14
	8		4		gra. 46. mi. 25
	7		5		gra. 66. mi. 10
	6		6		gra. 90. mi. 0

Den wyser sal zyn den triangel inde 170^e questie
 getekent met die letter A . F. D ende sal die lynie D F
 geset wesen inde middach lynie ofte 12^e ure also dat
 A F winckelrecht staet / ende dz die lynie hypotenusa
 A D rechts naer den polus op strecket.

Item

173. Item die bogens der uren van smargens ten 6^e tot 5^e ende 4^e ende van des auonts van 6^e tot 7^e en 8^e zijn gelijk die boghens inde 172^e van desen / van 6^e tot 5^e ende 4^e Des Auontes / ofre des Morgghens van 6^e tot 7^e ende 8^e dese uren dienen teghen het op-
 posit des verticals / welke strecket teghent Door der eynde / den stilus moet oock wesen den trianghel (we die 170^e van desen) A. F. D maer moet alsoo met die lynie D. F. inghehecht wesen dat A. F. winckelrechte is ende die lynie hypotenus A. D. strecket opwaert naer den polus.

Omme te calculeren die boges der uren inde Horologien Horizontales.

174. Item omme te calculeren die uren horizontales daer en is geē ander differentie / dan inde horologiens verticals / dan alleenlyck daemen voor de lynie D. F. inden trianghel des 170^e questie / men alhier nemen moet die lynie A. F. wt den seluigen trianghel die welke aldaer bebonden is te wesen 125767 en is voor E. F. in desen / en F. H. is 373215 addeert t'quadrat van E. F. tot t'quadrat F. H. ende treckt vant product / sal comen 393835 voor H. E. Dus spreket.

E. H.   F. H.   E. I.

393835 . 373215 . 100000 Pa. 94764 die hebbe 719.
 23 m. voor den boge N. I. ende deur die selinghe maniere salmen vinde alle die andere uren / als volgende tafel dat sal wtwyfen.

On b

Die